

МІСЦЕВІ БЮДЖЕТИ ЯК ОСНОВНЕ ДЖЕРЕЛО ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ РЕГІОНУ

Тесля С.М., Ходань О.М.

Львівський національний університет імені Івана Франка

У статті досліджено сутність фінансових ресурсів регіону, розглянуто їх класифікацію. Розкрито роль місцевих бюджетів у формуванні фінансових ресурсів регіону. Проаналізовано проблеми формування доходів місцевих бюджетів та можливі шляхи їх вирішення.

Ключові слова: фінансові ресурси, місцеві бюджети, доходи місцевих бюджетів, фінансовий потенціал, регіональний розвиток.

Постановка проблеми. Ефективна діяльність органів місцевої влади щодо соціально-економічних процесів в регіоні можлива лише за умови достатнього обсягу фінансових ресурсів, що знаходяться в її розпорядженні. В цьому контексті, в центрі уваги науковців і практиків перебувають місцеві бюджети, які розглядаються, з одного боку, як самостійні інститути в структурі фінансів регіону, з іншого – як фінансова основа розвитку регіонів. Труднощі формування та виконання місцевих бюджетів в Україні, що спостерігаються впродовж останніх років, поступово набувають системного характеру. Тому на даному етапі є актуальним дослідження сутності економічної категорії «місцеві бюджети» та підвищення ефективності управління фінансовими ресурсами місцевих бюджетів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню теоретичних і практичних аспектів формування доходів місцевих бюджетів присвячені праці таких відомих українських вчених як Кириленко О.П., Кравченко В.І., Демченко Т.М., Сазонець І.Л., Ткачук І.Г., Огонь Ц.Г., Пилипів В., Юрій С.І., Шевчук Н.Ю., Василик О.Д. та ін.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на велику кількість публікацій з питань формування доходної частини місцевих бюджетів, в економічній літературі відчувається обмеженість праць, що стосуються теоретичних основ і сучасної практики формування і реалізації фінансових ресурсів бюджету на регіональному рівні, в результаті чого виникає необхідність подальших наукових досліджень у цьому напрямку.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є дослідження особливостей формування доходів місцевих бюджетів як одного з основних джерел фінансових ресурсів регіону, визначення напрямків вдосконалення наповнення їх доходної частини.

Виклад основного матеріалу. Функціонування регіону як відносно відокремленого фінансово-господарського комплексу потребує наявності дієздатної структури управління будь-якою його сферою або галуззю, в тому числі і регіональними фінансами. Таким чином, об'єктивна необхідність управління фінансами на регіональному рівні обумовлена тим, що в рамках кожної територіальної одиниці діють комплекси виробництва і підприємств зі своїми зв'язками, які необхідно використовувати в інтересах всіх суб'єктів господарювання, забезпечуючи соціальний прогрес суспільства в цілому [7].

Однією із важливих проблем, розв'язання якої необхідне для формування та нарощування виробничого потенціалу, забезпечення збалансованого розвитку регіонів є вдосконалення механізму формування та використання їх фінансових ресурсів, підвищення завдяки цьому загальної ефективності наявного фінансового потенціалу [2].

До фінансових ресурсів регіону відносять всю сукупність фінансових ресурсів, які формуються та (або) використовуються для вирішення проблем, пов'язаних з процесами проектування, будівництва, розвитку, функціонування об'єктів та суб'єктів соціально-економічної та інженерно-виробничої інфраструктур регіону, суб'єктів підприємницької діяльності в регіоні. Фінансові ресурси регіону є одним із видів ресурсів, що забезпечують його функціонування і розвиток [7].

Фінансові ресурси завжди є обмеженими. Тому їх залучення потребує створення певних умов. Фінансові ресурси можуть бути мобілізовані тільки тими суб'єктами господарювання регіону, які мають можливість їх раціонального використання. Надання фінансових ресурсів певним суб'єктам, як правило, передбачає їх повернення в установлені строки, платність, забезпечення, цільовий характер використання та виконання інших вимог. Разом з тим, фінансові ресурси можуть надаватись суб'єктам і на безповоротній основі. Такі операції мають місце в процесі емісії і розміщення акцій, державного фінансування, безоплатної передачі ресурсів та ін.

Фінансові ресурси мають першорядне значення, оскільки це єдиний вид ресурсів, який може бути перетворений з мінімальним розривом у часі в будь-який інший вид ресурсів. Будь-яка діяльність починається з відповіді на питання: де знайти джерела фінансування, як організувати поточне і перспективне управління фінансовими ресурсами, яке забезпечує фінансову стійкість і платоспроможність [7].

Основними джерелами формування фінансових ресурсів регіону є доходи місцевих бюджетів та позабюджетних фондів, фінансові ресурси підприємств та організацій усіх форм власності (у тому числі кредитно-фінансових інститутів) та кошти населення.

Економічна сутність місцевих бюджетів виявляється у формуванні грошових фондів, які є фінансовим забезпеченням діяльності місцевих рад народних депутатів, розподілі та використанні цих фондів і фінансуванні утримання й розвитку соціальної інфраструктури місцевого господарства [6].

В Україні згідно з Бюджетним кодексом місцевими визнаються бюджет Автономної Республіки Крим, обласні, районні бюджети та бюджети місцевого самоврядування (бюджети територіальних громад сіл, їх об'єднань, селищ, міст (у тому числі районів у містах).

Доходи місцевих бюджетів класифікуються за такими розділами:

- податкові надходження;
- неподаткові надходження;
- доходи від операцій з капіталом;
- трансферти [1].

Місце і значення місцевих бюджетів в економічній системі держави безпосередньо зумовлені типом економічної системи, обраними цілями та пріоритетами суспільного розвитку [3].

Роль місцевих бюджетів є багатогранною, адже саме вони виступають:

- важливим чинником економічного розвитку і фінансової стабільності;
- важелем здійснення перерозподільних процесів;
- фінансовою базою місцевого самоврядування;
- інструментом реалізації державної регіональної політики;
- планами формування і використання фінансових ресурсів територіальних утворень;
- головним джерелом фінансових ресурсів для утримання і розвитку місцевого господарства, вирішення місцевих проблем;
- основою забезпечення конституційних гарантій, вирішення соціальних проблем, піднесення рівня добробуту населення.

Особливістю місцевих бюджетів є те, що:

- вони відображають певну, чітко обмежену, частину грошових відносин, які функціонують на окремій території;
- забезпечують матеріальну незалежність органів місцевого самоврядування і безпосередньо їм підпорядковані;
- усі їхні ланки органічно пов'язані не тільки між собою, а й з установами та підприємствами всіх форм власності, які функціонують на території регіону.

На сучасному етапі розвитку суспільства при формуванні дохідної частини місцевих бюджетів можна виділити такі тенденції:

- обласні та районні бюджети, частка яких становить близько 60 % бюджетів самоврядування, повністю формуються за рахунок надходжень із державного бюджету;
- бюджети базового рівня – міст, сіл, селищ формуються переважно за рахунок перерозподілу коштів з районних та обласних бюджетів.

Розглянемо особливості формування дохідної бази місцевих бюджетів з 2011 по 2013 роки.

За даними Державного казначейства України до місцевих бюджетів (без урахування міжбюджетних трансфертів) у 2013 році надійшло 105,2 млрд. грн., що на 6 % або на 4, 4 млрд. грн., більше за 2012 рік.

Частка доходів місцевих бюджетів у структурі доходів Зведеного бюджету України у 2013 р. становила 23,8 %, що більше на 1,2 %, ніж у 2012 році (рис.1).

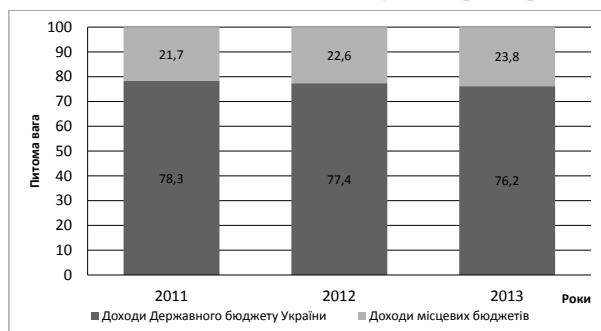

Рис. 1. Частка доходів державного та місцевих бюджетів у доходах Зведеного бюджету України за період 2011-2013 рр.

Джерело: розроблено авторами за даними [4]

З метою забезпечення мінімального рівня надання органами місцевого самоврядування основних соціальних послуг з державного бюджету надаються міжбюджетні трансферти, зокрема дотації вивільнення, субвенції і т.д.

Упродовж 2011 – 2013 рр. спостерігалася стійка тенденція до зростання питомої ваги міжбюджетних трансфертів у доходах місцевих бюджетів України: від 49,7% у 2012 р., до 52,4 % у 2013 р.

Звідси, можна зробити висновок, що виконання місцевих бюджетів протягом аналізованого періоду відбувалося за умов збільшення їх залежності від ресурсів державного бюджету, про що свідчить суттєве зростання абсолютних обсягів та питомої ваги міжбюджетних трансфертів у загальній сумі доходів місцевих бюджетів.

Варто зазначити, що до найбільш гострих проблем у сфері формування місцевих бюджетів варто віднести використання вільних бюджетних коштів, нестабільність доходної бази, неефективну систему вилучення надлишків загальнодержавних податків, недостатнє фінансування з державного бюджету.

Місцеві бюджети є фінансовим планом розвитку регіонів. Саме в місцевих бюджетах втілюється політика органів місцевого самоврядування, оскільки в залежності від напрямків витрачання ними коштів можна зробити висновки про пріоритетні напрямки роботи органів місцевого самоврядування.

Практичне досягнення цілей регіонального розвитку, висвітлених у Державній стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року, вимагає модернізації принципів фінансування регіонального розвитку, у першу чергу – з місцевих бюджетів. В таких умовах необхідною є зміна форм та інструментів наповнення місцевих бюджетів і розширення їх дохідних джерел.

Основними проблемами системи формування доходів місцевих бюджетів є:

1. Відсутність реальних стимулів до підвищення рівня ефективності управління дохідною частиною місцевих бюджетів, що обумовлено невідповідністю сучасних тенденцій формування доходів місцевих бюджетів потребам зміцнення місцевого самоврядування.
2. Недосконалість системи короткострокового планування доходів місцевих бюджетів та нереалістичність плану доходів.
3. Забезпечення ефективності управління бюджетними ресурсами суттєво ускладнене наявністю проблем у самій структурі місцевих бюджетів, а також їх вертикальною та горизонтальною розбалансованістю.
4. Наявність обмеженого доступу місцевих бюджетів до ринку запозичень [5].

Висновки і пропозиції. Узагальнення практики та проблематики існуючої системи формування місцевих бюджетів України потребує здійснення комплексного і системного реформування місцевих бюджетів в напрямі:

- збільшення впливу органів місцевого самоврядування на наповнення місцевих бюджетів шляхом надання самостійних прав у місцевому оподаткуванні;
- запровадити дієвий контроль за сплатою місцевих податків і зборів, їх правильним обчисленням та своєчасним нарахуванням шляхом закріплення функції зйого здійснення за відповідними контролюючими органами;
- створення економічних стимулів з розвитку власного податкового потенціалу територій, зростання обсягу державних інвестицій з підтримки пріоритетних галузей економіки на місцевому рівні;
- розвиток ринку місцевих запозичень як ефективного інструменту фінансування пріоритетних економічних програм на рівні територіальних утворень;
- впровадження системи оцінки фінансового становища та якості управління фінансами місцевих органів влади.

Список літератури:

1. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI // Офіційний сайт Верховної Ради України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
2. Герасимчук З.В. Виробничий потенціал регіону методики оцінки та механізми нарощення: монографія / З.В. Герасимчук, Л.Л. Ковальська. – Луцьк, ЛДТУ, 2003. – 242 с., с. 59.
3. Кравченко В.І. Місцеві фінанси України: навч. посібн. [Текст] / В.І. Кравченко. – К.: Київ, 2010. – 487 с.
4. Офіційний сайт Державної казначейської служби України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://treasury.gov.ua/main/uk/index>.
5. Управління фінансовими ресурсами місцевих бюджетів Львівщини: проблеми та напрями підвищення ефективності / [І. З. Сторонянська, М. А. Козоріз, С. А. Давимука, Г. В. Возняк та ін.] ; НАН України. Інститут регіональних досліджень ; за ред. д.е.н., проф. І. З. Сторонянської. – Львів, – 2013. – 93 с.
6. Управління фінансовими ресурсами місцевого бюджету: монографія / Л. Ф. Кондусова, І. І. Нескорородева, І. І. Алексеєнко та ін. – Х.: Вид. ХНЕУ, 2011. – 289 с.
7. Фінанси регіону : [навч. посіб.] / [Коваленко М. А., Мацієвич Т. О., Полевик Г. М., Радванська Н. В.] ; за ред. Коваленка М. А. – Херсон : Олді-плюс, 2010. – 312 с.

Тесля С.Н., Ходань О.Н.

Львовский национальный университет имени Ивана Франко

МЕСТНЫЕ БЮДЖЕТЫ КАК ГЛАВНЫЙ ИСТОЧНИК ФОРМИРОВАНИЯ ФИНАНСОВЫХ РЕСУРСОВ РЕГИОНА

Аннотация

В статье исследована сущность финансовых ресурсов региона, рассмотрена их классификация. Раскрыта роль местных бюджетов в формировании финансовых ресурсов региона. Проанализированы проблемы формирования доходов местных бюджетов и возможные пути их решения.

Ключевые слова: финансовые ресурсы, местные бюджеты, доходы местных бюджетов, финансовый потенциал, региональное развитие.

Teslja S.N., Khodan O.N.

Ivan Franko National University of L'viv

LOCAL BUDGET AS THE MAIN SOURCE OF FINANCIAL RESOURCES OF THE REGION

Summary

This article explores the nature of the financial resources of the region, considered their classification. The role of local budgets in the formation of the financial resources of the region. The problems of the formation of local budgets and possible solutions.

Keywords: financial resources, local budgets, local revenues, financial capacity, regional development.

УДК 338.45

ОСНОВНІ ШЛЯХИ ПОДАЛЬШОГО РЕФОРМУВАННЯ ТА МОДЕРНІЗАЦІЇ ГТС УКРАЇНИ

Федорович І.В., Мелько М.Г.

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

У статті описана одна із важливих проблем сьогодення – проблема подальшого функціонування газотранспортної системи України. Розглянуто основні напрямки державної енергетичної політики України у сфері магістрального трубопровідного транспорту та оцінено основні підходи щодо підвищення її ефективності.

Ключові слова: функціонування газотранспортної системи, реформування, модернізація, фінансові ресурси.

Постановка проблеми. Сьогодні, в умовах зростання конкурентної боротьби на міжнародному ринку, кризовий стан паливно-енергетичного комплексу України, ядром якої є газотранспортна система України (ГТС), обумовлює зниження конкурентоспроможності підприємств національної промисловості, адже лівова частка собівартості їх продукції приходиться саме на паливно-енергетичну складову. Структурні перетворення газотранспортної системи України, зміни структу-

ри і функцій як центрального апарату, так і дочірніх компаній, підприємств і акціонерних товариств, що входять до складу Національної акціонерної компанії “Нафтогаз України”, чітко розмежування функцій між існуючими і нещодавно створеними підприємствами, діяльність яких направлена на видобування, транспортування, збереження та реалізації природного газу, направлені на підвищення прибутковості ГТС, її інвестиційної привабливості не дали необхідних результатів. Зміна організацій-